

تازه های اطلاع رسانی و اطلاع یابی

فشریه ای برای توسعه مهارتهای سواد اطلاعاتی

(شماره چهاردهم، دی ماه ۱۳۸۱)

ISSN : 1684 - 7989

آنچه در این شماره می خوانید :

- ۱ ص ..... از آموزش چه انتظاری داریم.....
- ۲ ص ..... معرفی برخی سایتها در زمینه نظریه های آموزشی.....
- ۳ ص ..... اطلاعاتی پیرامون ارتقای مهارتهای تدریس و کیفیت آموزش عالی.....
- ۵ ص ..... آموزش مجازی.....
- ۶ ص ..... دروازه های اطلاعاتی و موتورهای جستجو در زمینه آموزش.....
- ۷ ص ..... راهنمای برنامه ریزی و برگزاری کارگاه های آموزشی.....
- ۹ ص ..... معرفی برخی از انجمنهای بین المللی در زمینه آموزش عالی.....
- ۱۲ ص ..... معرفی راهنماهای دانشگاهها و مراکز آموزش عالی.....
- ۱۳ ص ..... گروههای بحث الکترونیکی در زمینه آموزش و تدریس.....
- ۱۴ ص ..... شیوه تدریس خود را ارتقاء دهید (معرفی برخی کتابهای.....)

از آموزش چه انتظاری داریم؟^۱

آموزش فرایندی است که موجب یادگیری، و یادگیری موجب تغییر در رفتار، نگرش و شیوه تفکر می‌شود. با توجه به این تأثیر یادگیری، آموزش را باید امری جدی تلقی کرد. از این رو، مسئولیت نظام آموزشی و استادان در این زمینه بسیار سنگین است. از آنجایی که هر نوع آموزشی یادگیری را به دنبال ندارد، در این زمینه مطالعه و پژوهش‌های زیادی صورت گرفته و راهکارهایی برای اثر بخش کردن آموزش پیشنهاد شده است. نتایج پژوهشها حکایت از این واقعیت دارد که تنها استفاده از روش سخنرانی برای دانشجویان یادگیری را به دنبال ندارد. در این روش، از دانشجویان انتظار می‌رود که تنها از ۱۳٪ توانایی خود (حس شنوایی) بهره بگیرند. دانشجویان با پیشینه‌های مختلف آموزشی، فکری، سلیقه‌ها و توانایی‌ها، به یک میزان از یک موقعیت آموزشی بهره نخواهند گرفت. افزون بر آن، در دنیای متکی بر اطلاعات، که بخش زیادی از منابع اطلاعاتی مورد نیاز به صورت الکترونیکی تولید می‌شود، نمی‌توان فقط از همان روش سنتی که علوم و فنون را به ما آموختند، برای آموزش استفاده کرد.

از طرف دیگر، در دنیای اطلاعات و تحول، کیفیت آموزش عالی، به طور کلی، و تدریس، به طور خاص، به میزان و کیفیت یادگیری دانشجویان بستگی دارد. بنابراین، بنا به توصیه صاحب‌نظران علوم تربیتی، در تدریس باید از روشهای مختلف، که مشارکت دانشجو را در آموزش و یادگیری به همراه دارد و از انواع امکاناتی که مفاهیم را قابل درک می‌نماید، استفاده کرد. در این شماره تلاش می‌شود رهنمودهایی برای دسترسی به توصیه‌های یاد شده در منابع منتشر شده چاپی و الکترونیکی ارائه گردد.

نشریه دوماهانه کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی

مسئول: دکتر مهری پریخ

سرمدبیر: دکتر رحمت الله فتاحی

مدیر داخلی: سهراب درویش

تایپ و صفحه‌آرایی: معصومه صالح‌فر

پست الکترونیکی: sdarvish@wali.um.ac.ir

متن الکترونیکی این نشریه در سایت کتابخانه مرکزی قابل دسترس

است: <http://c-library.um.ac.ir>

۸۷۹۶۷۹۸-۹، ۸۷۸۹۲۶۳-۶

همکاران این شماره:

دکتر رحمت الله فتاحی - دکتر مهری پریخ -

محمدعلی خاکساری - نفیسه دری‌فر - زهره عباسی -

فرزانه فرجاسی - فاطمه هراتیان - معصومه صالح‌فر -

لالان قزلی - زهرا مجدی - الهه پازوکی.

۱) مهری پریخ (استادیار گروه آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد)

معرفی برخی سایتها در زمینه نظریه‌های آموزشی^۱

نظامهای آموزشی و نیز مدرسان بسیاری از درسها، به ویژه در سطح آموزش عالی، زمانی می‌توانند نسبت به موفقیت کار خود اطمینان یابند که نظریه و عمل را با هم ادغام کنند. به عبارت دیگر، فرایند آموزش و یادگیری زمانی مؤثر واقع می‌شود که آموزش عملی مبتنی بر نظریه‌های علمی باشد. این امر، به ویژه در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی، از اهمیت خاصی برخوردار است. برای افزایش اثربخشی فعالیتهای آموزشی خود لازم است استادان از جدیدترین نظریه‌های آموزشی آگاهی داشته باشند. در اینجا، به چند مورد از سایتهایی که در این زمینه اطلاعات ارزشمندی ارائه می‌دهند، اشاره می‌شود:

* **Education Theory handbook** (<http://www.theshop.net/abotatman/edtheory.htm>)

این سایت، یک منبع سودمند در زمینه نظریه‌های ارائه شده در حوزه آموزش است. این منبع شامل نظریه‌های مهم آموزشی و دیدگاه‌های ۲۳ نفر از نظریه پردازان بزرگ مانند پیاژه و دیگران در این حوزه می‌باشد.

* **Learning theories** (http://www.emtech.net/learning_theories.htm)

در این سایت، به معرفی نظریه‌های اندیشمندان معروفی چون دیویی، گاردنر، پیاژه، اسکینر و ... در زمینه آموزش و یادگیری پرداخته می‌شود. همچنین، در این سایت با انتخاب گزینه miscellaneous sites مطالب جالب دیگری در رابطه با موضوعهای مربوط به آموزش ارائه می‌شود.

* **Val A. Browning library of Dixie state, college of Utah university**

(<http://library.Dixie.edu/index.html>)

این سایت، مربوط به یکی از کتابخانه‌های دانشگاه ایالت یوتا می‌باشد. در صفحه اصلی سایت، گزینه‌ای به نام information literacy وجود دارد که با انتخاب گزینه Subject Research Guides، گزینه‌های دیگری ظاهر می‌شود، از بین آنها، با انتخاب گزینه Educational Psychology و سپس گزینه Educational Theories می‌توان به وب سایتهایی که مرتبط با موضوع نظریه‌های آموزشی هستند دسترسی پیدا کرد.

* **about learning Theories** (http://www.funderstanding.com/about_learning.cfm)

در این سایت، به ۱۲ نظریه مختلف در مورد یادگیری و آموزش اشاره شده است که با انتخاب هر یک می‌توان به مطالبی در مورد این نظریه‌ها دسترسی پیدا کرد.

(۱) لادن قزلی (کارشناس ارشد کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد)

اطلاعاتی پیرامون ارتقای مهارت‌های تدریس و کیفیت آموزش عالی^۱

در جهان متحول کنونی، آموزش عالی به عنوان نهادی مولد شناخته شده است، نهادی که می‌تواند نیروهای متناسب با نیازهای جامعه را تربیت کند، افرادی که توانایی پاسخگویی به تغییرات را داشته و می‌توانند در حرکت جامعه به سوی توسعه تأثیرگذار باشند. به این ترتیب، آموزش فراگیر را باید مورد توجه قرار داد. در حال حاضر، توانایی‌ها و دانش افراد پس از فارغ‌التحصیلی از معیارهای سنجش کیفیت آموزش عالی به شمار می‌آید. از این رو، برای ارتقاء و حفظ کیفیت آموزش عالی، روش تدریس استادان باید مورد توجه قرار گیرد. به عبارت دیگر، آموزش فراگیرگرا که شخص فراگیر را در پیشبرد روند آموزش و یادگیری مشارکت می‌دهد، مورد توجه است. در این رویکرد بر مجموعه‌ای از روشهای حل مسأله، بحث و تحلیل مطلب، پرسش و پاسخ و آموزش گروهی تأکید می‌شود. نتیجه به کارگیری این رویکرد، یادگیری مؤثر است. به کارگیری روشهای تدریس توصیه شده نمی‌تواند تضمین‌کننده اثربخشی آنها باشد، بلکه ضروریست روند آموزش و یادگیری به صورت منظم مورد ارزیابی و بازنگری قرار گیرد و از انواع روشهای ارزیابی تدریس نیز استفاده شود.

از آنجائیکه استفاده از یک روش ارزیابی نمی‌تواند میزان یادگیری دانشجویان را نشان دهد، در برخی دانشگاهها، از مجموعه‌ای از روشهای مستقیم شامل ارزیابی فعالیتهای کلاسی و پژوهشهای دانشجویان، امتحان میان ترم و پایان ترم، چگونگی برگزاری کلاسها از طریق ضبط صوتی یا صوتی - تصویری استفاده می‌شود. در روشهای غیر مستقیم، روشهای ارزیابی توسط داور بیرونی، مصاحبه با دانشجویان و یا تجزیه و تحلیل مطالب درسی مورد توجه است. در این مقاله تلاش می‌شود به معرفی برخی از منابع موجود در اینترنت در این سه مورد، یعنی روشهای تدریس، روشهای ارزیابی تدریس و روشهای سنجش میزان یادگیری دانشجویان پرداخته شود:

الف) روشهای تدریس:

www.columbia.edu/cu/tat/1_introduction.html

* در این سایت، دانشگاه کلمبیا، به طور رایگان، دستنامه‌ای را تحت نام "Teaching Manual" قابل دسترس کرده است. مدرسان می‌توانند قسمت‌های مختلف آن را مورد مطالعه قرار دهند. این دستنامه، از ۱۲ بخش مختلف تشکیل شده است که در آن مسائلی از قبیل قواعد عمومی تدریس، چگونگی کار با همکاران دانشگاهی که مرتبط با کار آموزش هستند، چگونگی کار با دانشجویان، افزایش آمادگی و نیز مهارتهای تخصصی تدریس، چگونگی پاسخ و نیز نمره‌دهی به تکالیف دانشجویان، ارزیابی و بهبود تدریس و ... مطرح شده است.

www.isd.uga.edu/teaching_assistant

* دانشگاه جورجیا، یکی از دانشگاه‌های معتبر ایالات متحده است که بخشی از سایت آن به مسأله آموزش و توسعه مهارتهای آموزشی دانشجویان، ویژگی مدرس خوب، چگونگی برخورد با دانشجویان، چگونگی اداره کلاس و فعالیتهای آزمایشگاهی اختصاص دارد.

۱) مهری پریخ (استادیار گروه آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد) و نفیسه دری‌فر (کارشناس ارشد

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد)

www.uea.ac.uk/csed/project/Devpostgrad.html

* "مهارتهای تدریس برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی" کتابی است که توسط "روت گودال" و "لیزالویج" نوشته شده است. هدف آن افزایش مهارتهای تدریس دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی است. این منبع، از طریق نشانی اینترنتی بالا قابل دسترس می‌باشد. بحثهای مختلف در ۳ جلد و ده قسمت به شکل Pdf ارائه شده است. به طور رایگان می‌توان قسمتهای مختلف آن را ذخیره کرد.

(ب) ارزیابی روشهای تدریس:

* سایت زیر توسط مرکز پژوهش در مورد تدریس-یادگیری در دانشگاه میشیگان طراحی شده است و رهنمودهایی برای ارزیابی تدریس از دیدگاههای مختلف ارائه می‌دهد.

www.crlf.umich.edu/guidelines.html

www.ex.ac.uk/admin/academic/tls/tqa/

* در سایت دانشگاه اکستر در انگلیس، رهنمودهایی برای ارزیابی تدریس ارائه می‌شود.

(ج) سنجش میزان یادگیری دانشجویان:

* <http://faculty.washington.edu/krumme/guides/bloom>

در این سایت، معیارهایی که بر اساس نظریه بلوم (Bloom) برای سنجش میزان یادگیری دانشجو در نظر گرفته شده معرفی می‌شود. به منابع دیگری در اینترنت که در مورد بکارگیری نظریه بلوم در یادگیری و آموزش بحث می‌کنند، نیز پیوندهایی وجود دارد.

* www2.acs.ncsu.edu/UPA/assmt/resource.htm

این سایت، مانند دستنامه و راهنمایی برای دسترسی به منابع موجود در اینترنت که به بحث در مورد ارزیابی میزان یادگیری دانشجو پرداخته‌اند، عمل می‌کند و در این رابطه اطلاعاتی از جمله گروههای بحث، منابع چاپی، برنامه‌ها و سیاهه توصیفی - تحلیلی از منابع مربوطه و موجود در اینترنت ارائه می‌دهد.

* American Association for Higher Education

www.aahe.org/assessment

این سایت، مربوط به انجمن آموزش عالی در ایالات متحده می‌باشد و به ارائه مطالب گوناگونی در مورد چگونگی ارزیابی میزان یادگیری دانشجو می‌پردازد. همچنین، به کنفرانسهای گذشته و آینده در مورد موضوع مورد نظر نیز اشاره دارد.

* www.flaguide.org

Flag، سایتی است که ارزیابی یادگیری در زمینه علوم ریاضی، مهندسی و فنی را مورد توجه قرار می‌دهد. انواع روشهای ارزیابی و فرمهای مربوطه و بحثهایی نیز در مورد اهمیت هر روش ارائه می‌دهد.

آموزش مجازی^۱

دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی از جمله نخستین کاربران اینترنت بوده‌اند. این رسانه جدید بر تدوین و استفاده از برنامه‌های درسی و منابع آموزشی تأثیر زیادی داشته است. مدارس و دانشگاههای مجازی مفهوم کلاس درس سنتی را تغییر داده است. گرچه بسیاری از فعالیتها در کلاسهای مجازی مشابه آنهایی است که در کلاسهای درس حضوری انجام می‌شود، اما ماهیت آنها بسیار متفاوت است. بدون شک، آموزش از راه دور، بخشی از فعالیتهای آموزش عالی است که با استفاده از اینترنت گسترش یافته و پیشرفت خواهد کرد. با استفاده از این روش، آموزش عالی در اختیار تعداد بیشتری از مردم قرار می‌گیرد. تعداد دانشگاههایی که از وب برای ارائه آموزش از راه دور استفاده می‌کنند یا در صدد استفاده از چنین امکاناتی هستند، در حال افزایش است. در این مقاله، سعی شده است تعدادی از سایتها که امکان آموزش از راه دور و آموزش مجازی را میسر می‌کنند، معرفی شود.

* The international distance learning course finder (www.dlcoursefinder.com)

در این سایت، بر اساس نام درس، کلیدواژه‌ها، موضوع یا کشور و سازمان ارائه‌دهنده می‌توان کلاس مورد نظر و چگونگی دسترسی به آن را جستجو و ثبت نام کرد.

* Distance learning on the net (www.hoyle.com/distance.htm)

این سایت، که در واقع یک دروازه اطلاعاتی آموزش از راه دور می‌باشد، اطلاعات ارزشمندی در زمینه دانشگاههای مجازی، سازمانها، درسها، کلاسها و کنفرانسهای مجازی ارائه می‌دهد.

* The worlds directory of online courses, online learning and online education (www.worldwidelearn.com)

در این سایت نیز می‌توان کلاس موردنظر را بر اساس موضوع جستجو کرد و در هر موضوع سیاهه‌ای از دانشگاههایی را که کلاسهای مجازی ارائه می‌دهند، مشاهده کرد.

* (wwwdb.indiana.edu/iudisted/scripts/srchform.cfm)

در این سایت، که وابسته به دانشگاه ایندیانا می‌باشد، می‌توان بر اساس موضوع، درسهایی را که به روش online قابل دسترس است، جستجو کرد.

* Directory of college and university (www.collegedegree.com/degrees.html)

در این سایت، سیاهه موضوعهای مختلف به صورت الفبایی موجود است. با انتخاب هر یک از آنها، سیاهه‌ای از دانشگاههایی که در آن حوزه، کلاسی ارائه می‌دهند، قابل مشاهده است.

* The International Center for Distance Learning (<http://icdl.open.ac.uk/>)

با انتخاب گزینه course، می‌توان بر اساس موضوع، سازمان ارائه دهنده و مقطع آموزشی درس مورد نظر را جستجو کرد.

* (www.ocull.ca/courses/coursequery.cfm)

در این سایت، که مربوط به دانشگاههای ایالت اونتاریو در کانادا می‌باشد، می‌توان درس و نیز چگونگی دسترسی به کلاس مجازی مورد نظر را جستجو کرد.

۱) زهره عباسی (کارشناس ارشد کتابخانه مرکزی) و الهه پازوکی (کارشناس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی)

دروازه‌های اطلاعاتی و موتورهای جستجو در زمینه آموزش^۱

امروزه، تعداد قابل توجهی از سایتهای موجود در اینترنت با هدف ارائه خدمات آموزشی طراحی شده‌اند. یعنی، استفاده‌کنندگان به جای حضور فیزیکی در محیطهای آموزشی، از طریق این رسانه‌ها به آموزش، تحقیق و تحصیل می‌پردازند. همچنین، برخی از سایتهای، به سؤالاها و مشکلات کسانی که درگیر امور آموزشی هستند پاسخ می‌دهند و یا در مورد وسایل و ملزومات آموزشی و کمک آموزشی اطلاعات ارائه می‌کنند. با توجه به اینکه تعداد این سایتهای روز به روز در حال افزایش است، برای دسته‌بندی و بازیابی آنها موتورهای جستجو و دروازه‌های اطلاعاتی (gateways) تخصصی در حوزه آموزش ایجاد شده است. در این مقاله، به برخی از این موتورهای جستجو و دروازه‌های اطلاعاتی اشاره می‌شود.

* Education-useful internet sites

(www.brookes.ac.uk/services/library/educ/internet.html)

این سایت، یکی از سایتهایی است که به عنوان یک دروازه اطلاعاتی، ارتباط ما را با تعداد قابل توجهی از مراکز آموزشی و همچنین منابع آموزشی برقرار می‌کند. در اولین صفحه این سایت، دو گزینه اصلی و مهم وجود دارد:

الف) Bubl subject tree: Education: که با انتخاب این گزینه به موضوعها، منابع، مراجع و مراکز

آموزشی دسترسی پیدا می‌کنیم.

ب) The gateway to educational materials: ارتباط ما را با منابع مهم آموزشی برقرار می‌کند.

* Ask Eric (www.askeric.org)

سایت مؤسسه اریک موتور جستجوی معتبری دارد که اطلاعات مفید و جالبی را در زمینه مسائل آموزشی در اختیار معلمان، دانش‌پژوهان، کتابداران، مشاوران آموزشی، مدیران آموزشی و اولیاء قرار می‌دهد. دسته‌بندی موضوعها در این موتور جستجو به روش علمی صورت گرفته است.

* Education planet (www.educationplanet.com)

این سایت یک موتور جستجو است که بیش از ۱۰۰۰۰۰ سایت آموزشی و درسی را دسته‌بندی کرده است.

* Education search engines (www.refdesk.com/edusrch.html)

در این سایت، به چند موتور جستجو در حوزه آموزش دسترسی خواهید داشت.

* Education gateways

(<http://it.wce.wvu.edu/necc97/poster4/artsednet/webwhacker/ww131.html>)

این سایت، یکی دیگر از دروازه‌های اطلاعاتی در زمینه آموزش می‌باشد. از این طریق، می‌توان به چندین موتور جستجو (دروازه اطلاعاتی) در حوزه آموزش دسترسی پیدا کرد.

* Education world (www.education-world.com)

سایت فوق از جمله سایتهایی است که در خصوص امور آموزشی به ویژه در مقاطع تحصیلی دبستانی و... می‌تواند به معلمان و برنامه‌ها و برنامه‌ریزیهای آموزشی کمکهای شایانی می‌کند.

* <http://online.nmit.vic.edu.au/link>

برخی از سایتهای راهنماها، دسته‌بندیهای خود را محدود به منطقه یا کشور خاص می‌کنند. سایت فوق که محدود به کشور استرالیا می‌باشد، یک موتور جستجو است که گزینه‌های مختلفی در حوزه آموزشی فراهم کرده است.

(۱) زهره عباسی (کارشناس ارشد کتابخانه مرکزی) و فاطمه هراتیان (کارشناس کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد)

راهنمای برنامه‌ریزی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی^۱

(Workshop Planning)

کارگاه‌های آموزشی فرصت بسیار مناسبی برای آموزش و فراگیری مهارت‌ها و دانش جدید به شمار می‌رود. کارگاه‌ها از آن جهت دارای اهمیت است و مورد استقبال قرار می‌گیرد که دانش و مهارت را در یک مدت زمان بسیار کوتاه، به شکل عملی و به‌ویژه تعاملی و گروهی به فراگیران انتقال می‌دهد. به همین دلیل، در سالهای اخیر گرایش بیشتری برای برگزاری انواع کارگاه‌های آموزشی، به ویژه در دانشگاه‌ها، به وجود آمده است. دانشگاه‌ها به منظور تشویق اعضای هیأت علمی به برگزاری کارگاه‌ها و یا شرکت در آنها، امتیازهایی برای آنها قایل می‌شوند. نکته جالب توجه آنکه، برخلاف منابع چاپی بسیار محدود در باره شیوه برنامه‌ریزی و برگزاری کارگاه‌ها، تعداد منابع موجود در وب در این زمینه بسیار زیاد است. کافی است با وارد کردن عبارتی مثل "Workshop Planning" یا "How to plan a workshop" یا "How to design a workshop" در یکی از موتورهای جستجو، به سایتهای رایگان و گوناگونی که اطلاعات لازم را در مورد کارگاه‌ها ارائه می‌دهند دسترسی یابید.

به طول معمول، اطلاعاتی که در این گونه سایتهای درباره مراحل و شیوه برنامه‌ریزی و اجرای کارگاه‌ها وجود دارد، به شرح زیر است:

۱. هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی کارگاه
۲. مخاطبان (فراگیران یا شرکت‌کنندگان، تعداد آنها، سطح پذیرش)
۳. وسایل سخت‌افزاری و نرم‌افزاری (وسایل سمعی و بصری، رایانه، نرم‌افزار و...)
۴. منابع آموزشی و تمرینهای عملی (کتابها، مقاله‌ها و مطالب مورد نیاز)
۵. مدرسان (تواناییها و ویژگیهای آنان)
۶. بودجه مورد نیاز
۷. مدت زمان (روز و ساعت)
۸. چگونگی و زمان ثبت‌نام
۹. اعلام عمومی و تبلیغ کارگاه
۱۰. شیوه تدریس و انجام فعالیتهای عملی
۱۱. مسایل متفرقه
۱۲. شیوه ارزیابی کارگاه و ملاکهای آن

برخی از سایتهای مربوط به کارگاه‌های آموزشی، اطلاعات بیشتری از جمله جزئیات مراحل برنامه‌ریزی، برآورد هزینه‌های مختلف و سیاهه کنترلی (checklist) برای مدیریت کارگاه‌ها را نیز در اختیار قرار می‌دهند. همچنین، برخی سایتهای به صورت پیوسته و شبکه‌ای (Online) اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی می‌کنند

(۷) رحمت الله فتاحی (دانشیار گروه آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد)

که شرکت در آنها در بیشتر موارد رایگان است. برای بازیابی کارگاه‌های پیوسته، می‌توانید با عبارت "Online workshop" در یکی از موتورهای جستجو به کاوش بپردازید.

برخی از سایتهای قابل دسترس در زمینه برگزاری کارگاه‌های آموزشی عبارتند از:

۱. اطلاعاتی پیرامون برنامه‌ریزی کارگاه‌های آموزشی

Information on workshop planning

<http://academicaffairs.ucsd.edu/offices/planning/grdstdntrkshp/information.htm>

۲. فرم برنامه‌ریزی کارگاه‌ها

Workshop Planning Form

www.ala.org/rusa/precon_plan_form.html

۳. راهنمای برگزاری کارگاه‌های آموزشی

ASME Workshop Guide

www.asme.org/education/precollege/workshop/planning.htm

۴. راهنمای برنامه‌ریزی و کاربرد کارگاه‌های آموزشی

Workshop Planning Guide & Application

www.atra-tr.org/ceuplanningguide.htm

۵. برنامه‌ریزی و طراحی کارگاه‌های آموزشی

Workshop Planning & Design

www.valuedge.com.au/fw.htm

۶. رهنمودهایی برای کارگاه‌های آموزش یک روزه یا چند ساعته

Workshop Planning Guidelines for one day or Shorter Workshops

www.alaoweb.org/manual/c21.html

۷. دستنامه برنامه‌ریزی کارگاه‌ها

Workshop Planning Manual

www.interpnet.org/interpnet/workshop_manual.pdf

۸. شیوه برنامه‌ریزی یک کارگاه یا همایش کوچک

How to Plan a Workshop or Mini Conference

www.cta.org/seta/chapter_leaders/resources/planning_workshop.pdf

۹. دستنامه مجریان کارگاه‌های آموزشی

A Manual for Group Facilitators

www.simpleliving.net/ecoliving/

معرفی برخی از انجمن‌های بین‌المللی در زمینه آموزش عالی^۱

انجمن‌های بین‌المللی در حوزه آموزش عالی با هدف تبادل اطلاعات و ارتقاء دانش تخصصی و حرفه‌ای اعضای هیأت علمی تشکیل می‌شوند. آشنایی با هدفها و دامنه‌های فعالیتهای این انجمنها می‌تواند افق جدیدی را در گستره آموزش عالی و استفاده از امکانات و تجربیات آنها باز کند. در این مقاله کوتاه، برخی از انجمن‌های مهم بین‌المللی در زمینه آموزش عالی معرفی می‌شود:

IBE (International Bureau of Education)

* دفتر بین‌المللی برای آموزش

www.ibe.unesco.org/

این دفتر آموزشی به سه نوع فعالیت در سه سطح بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای به شرح زیر می‌پردازد:

◆ الف) فعالیتهای بین‌المللی:

- انتشارات: ناشران آزاد و ناشران کتابهای سال به معرفی و تبلیغ منابعی از قبیل کتاب، مقاله، نظامهای آموزشی و پایگاههای مختلف در زمینه‌های آموزشی می‌پردازند.
- بانک اطلاعاتی: از قسمتهای مختلف شامل مجموعه‌ای از اسناد کشورها در زمینه آموزش، خط‌مشی‌های آموزشی برای انتقال تجربه‌ها و روشهای جدید آموزش، اطلاعات جهانی در زمینه آموزش، سیاهه‌ای از نظامهای ملی آموزش، گزارشهایی از توسعه آموزش در کشورهای مختلف و... تشکیل شده است.
- همایشها: شامل معرفی کنفرانسهای بین‌المللی در حوزه آموزش و پرورش است و بر اساس دوره زمانی و تعداد جلسات تنظیم شده است.

◆ ب) فعالیتهای ملی:

- در زمینه فعالیتهای ملی می‌توان به ذکر سه نمونه از برنامه‌های مربوط به گسترش آموزش پرداخت:
- ۱) گزارشی از تحقیقات در کشورهای مختلف در زمینه آموزش که در سالهای ۲۰۰۲-۲۰۰۳ انجام شده و یا در دست انجام می‌باشد.
  - ۲) معرفی سمینارهای آموزشی در سطح ملی در هر کشور که بر اساس نظم الفبایی نام کشورها مرتب شده است.
  - ۳) معرفی کارگاههای آموزشی در حوزه مسائل آموزشی.

۱) معصومه صالح‌فر (کارشناس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد)

◆ ج) فعالیتهای منطقه‌ای:

- معرفی پروژه‌های علمی آموزشی در آرژانتین، کوزوو و فلسطین
- معرفی سمینارها و کارگاههای فنی و آموزشی در کشورهای مثل نیجریه، هند، چین، برزیل و غیره
- توافقه‌های آموزشی در مسائلی مثل سمینارها
- پروژه‌های مربوط به دوره‌های آموزشی کشورهای آسیا و اقیانوسیه

در این سایت، پیوند با سایر سایتها مانند سایت یونسکو، سازمانهای بین‌المللی، مراکز تحقیقات در حوزه‌های آموزشی، پایگاهها، بانکهای آموزشی و... به سه زبان انگلیسی، فرانسوی و اسپانیایی نیز برقرار است.

* انجمن بین‌المللی دانشگاهها

IAU (International Association of Universities)

www.unesco.org/iau/

این انجمن بین‌المللی، که وابسته به یونسکو می‌باشد، فعالیت خود را از سال ۱۹۵۰ و در سه سطح بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای آغاز کرده است. خدمات آن در اختیار سازمانها، نویسندگان، برنامه‌ریزان، متخصصان، استادان، دانشجویان و کلیه افراد یا نهادهایی که در ارتباط با آموزش عالی فعالیت می‌کنند، قرار می‌گیرد.

در این سایت، نشست‌ها، سمینارها یا کنفرانسهای مربوط به سال ۲۰۰۳-۲۰۰۴ با ذکر موضوع، تاریخ برگزاری و بر اساس نام کشور قابل جستجو می‌باشد. با انتخاب گزینه IAU Publications می‌توانید به انتشارات این انجمن دسترسی داشته باشید.

* انجمن بین‌المللی رؤسای دانشگاهها

IAUP (International Association of University Presidents)

<http://www.ia-up.org/>

این انجمن از سال ۱۹۶۴ فعالیت خود را، در آکسفورد انگلستان، با ۶۰۰ عضو آغاز کرده است. مجموعه‌ای از اطلاعات همگانی مربوط به اعضاء، شامل نشانی، فعالیتهای آنها، در سایت قابل دسترس است. کنفرانسهای آن هر سه سال یک بار برگزار می‌شود. این امر، موجب تبادل اطلاعات میان اعضاء این انجمن یا در واقع میان دانشگاههای علاقمند می‌شود.

در قسمت پایگاه اعضاء (member database) از سه طریق "نام دانشگاه"، "نام شخص مورد نظر" و همچنین، "کشور مورد نظر" می‌توان به جستجوی اطلاعات در مورد اعضاء این انجمن پرداخت. همچنین، از طریق

این انجمن می‌توان مقاله‌ها، سمینارها و کنفرانسهای اخیر در زمینه آموزش را بازیابی کرد. از طریق انتخاب گزینه links می‌توان به سایت سازمانهای آموزشی دیگر دسترسی داشت.

* انجمن بین‌المللی آموزش تکنولوژی

ITEA (International Technology Education Association)

www.iteawww.org/

مرکز آموزش علوم و فناوری، فعالیت خود را از سال ۱۹۹۸ آغاز کرده است. این مرکز سعی می‌کند با تقویت مهارتهای حرفه‌ای و سواد فناوری افراد را به سوی چهار هدف زیر راهنمایی کند:

- تدوین استانداردهای مربوط به مسائل آموزشی
- راهنمایی مدرسان در رابطه با پیشرفتهای حرفه‌ای و پژوهشهای مرتبط با یادگیری و آموزش
- ارتقاء و افزایش مهارتهای مدرسان
- استفاده از ابزارهای کمک آموزشی

با انتخاب گزینه standards، می‌توان به استانداردهای آموزش تکنولوژی دسترسی پیدا کرد و همچنین با انتخاب گزینه Awards, Grants, Scholarships می‌توان به بورسهایی که در زمینه آموزش تکنولوژی وجود دارد دسترسی یافت.

* انجمن دانشگاههای آسیا و اقیانوسیه

AUAP (Association of Universities of Asia and the Pacific)

www.sut.ac.th/auap

این انجمن، فعالیت خود را از سال ۱۹۹۵ در تایلند جهت بهبود همکاری و روابط بین مؤسسات آموزش عالی آغاز کرده است. از طریق سایت این انجمن می‌توان به دانشگاههای آسیا و اقیانوسیه، سمینارها، کارگاههای آموزشی، تصاویر اعضای این انجمن و برخی اطلاعات دیگر دسترسی داشت. همچنین، پیوند به برخی از دانشگاههای کشورهای مختلف آسیا و اقیانوسیه در آن وجود دارد.

برای جستجوی سایر انجمنهای بین‌المللی در اینترنت، می‌توانید در یکی از موتورهای جستجو، عبارتهای International Societies یا International Associations و موضوع مورد نظر خود را تایپ کنید.

معرفی راهنماهای دانشگاهها و مراکز آموزش عالی^۱

در هر جامعه‌ای، دانشگاه خاستگاه اندیشه‌ها و طرح‌های نو است. از این روست که دانشگاه مبدأ بسیاری از تحولات علمی، فرهنگی و فکری به شمار رفته و مورد توجه بسیاری از افراد علاقمند به کسب علم و دانش است. برای اینکه بتوان تماس با دانشگاهها را برای این علاقمندان آسان نمود، راهنماهای دانشگاهها به صورت چاپی و الکترونیکی تهیه شده است. نمونه الکترونیکی برخی از آنها به صورت رایگان در اینترنت وجود دارد. در این خصوص به معرفی اجمالی دو سایت (معرفی دانشکده‌ها و مراکز آموزش عالی) می‌پردازیم:

* Higher Education Site

www.lib.vt.edu/subjects/educ/high.html

این سایت، به معرفی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی در اکثر نقاط دنیا بر اساس نظم الفبایی نام دانشگاهها می‌پردازد. جستجو در این سایت از طریق موضوع نیز امکان‌پذیر است. با تایپ موضوع یا رشته دانشگاهی دلخواه می‌توان به دانشکده‌های مورد نظر دسترسی پیدا کرد. این سایت، همچنین، دانشکده‌ها و مراکز آموزشی را از نظر اعتبار دسته‌بندی کرده است، در مورد هر دانشگاه شرایط ثبت نام، شرایط تحصیل و اطلاعات کلی در خصوص دانشکده یا یک دانشگاه را در اختیار دانشجویان و استادان قرار می‌دهد. از طریق این سایت، می‌توان به بیش از ۶۴۰۰ سایت آموزشی دانشگاههای مختلف دسترسی پیدا کرد. در ضمن، برخی اطلاعات جانبی را نیز در خصوص تاریخچه دانشکده‌ها و مراکز آموزش عالی در اختیار قرار می‌دهد.

* College board.com

<http://apps.collegeboard.com>

اطلاعات جامع از مؤسسات و مراکز آموزش عالی در سراسر دنیا در این سایت وجود دارد. در صفحه اصلی، جستجو از دو طریق (تایپ عنوان دانشکده یا دانشگاه مورد نظر و نیز انتخاب از سیاهه الفبایی آن) امکان‌پذیر است. بعد از اتصال به سایت دانشکده یا مرکز آموزشی مورد نظر، می‌توان اطلاعات کلی درباره آن دانشکده یا دانشگاه، تقویم آموزشی، نشانی مراکز آموزشی، گروه‌های موجود در آن، شرایط اعطای کمک مالی به دانشجویان، حق ثبت نام، فعالیتهای جانبی دانشگاه، خدمات رفاهی، آزمونهای علمی و... به دست آورد. اطلاعات جامعتر در هر زمینه با انتخاب گزینه مربوطه بدست می‌آید. در ضمن، می‌توان با انتخاب دو یا سه دانشکده و مؤسسه آموزش عالی آنها را با هم مقایسه نمود و بهترینها را انتخاب کرد.

(۱) زهرا مجدی (کارشناس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد)

گروه‌های بحث الکترونیکی در زمینه آموزش و تدریس^۱

هدف از تشکیل گروه‌های بحث الکترونیکی در حوزه‌های مختلف علوم، تبادل افکار و اطلاعات و افزایش دانش تخصصی و حرفه‌ای است. استادان، مربیان و معلمان می‌توانند با عضویت در این گروه‌ها از جدیدترین اطلاعات، نظریه‌ها و تجربه‌ها آگاه شوند. در اینجا، برخی گروه‌های بحث الکترونیکی در زمینه آموزش، تدریس و تعلیم و تربیت معرفی می‌شود.

* گروه‌های بحث برای مدرسان

Listservs for Educators

<http://my.execpc.com/~hughes/listservs.html>

این سایت، فهرستی الفبایی از گروه‌های بحث الکترونیکی که به نوعی به امر تدریس، آموزش و تعلیم و تربیت مربوط هستند، ارائه می‌دهد و به معرفی آنها می‌پردازد. این گروه‌ها، که بیش از ۱۰۰ مورد می‌باشد، توسط مؤسسه‌ها، انجمنها، مراکز حرفه‌ای و کمیته‌های فنی که به نوعی درگیر کار آموزش هستند تشکیل شده است. برای عضویت در هر گروه، می‌توان از طریق ارسال یک پیام به نشانی الکترونیکی آنها اقدام کرد. برای عضویت، نام گروه مورد نظر را انتخاب کنید، در صفحه‌ای که باز می‌شود، از طریق Microsoft outlook؛ امکان ارسال پیام وجود دارد. قسمت موضوع را خالی بگذارید و در قسمت متن نامه، کلمه subscribe و نام گروه موردنظر خود را تایپ کنید.

* گروه‌های بحث برای معلمان

Educational mailing lists for teachers

<http://members.tripod.com/~briankelley/listservs.html>

در این سایت، بیش از ۱۲۰ گروه بحث آموزشی مورد علاقه مربیان، استادان و معلمان معرفی می‌شود. سیاهه گروه‌های بحث به ترتیب الفبایی آورده شده است. زمینه بحث در این گروه‌ها، نرم‌افزارهای آموزشی، تکنولوژی، رسانه‌ها در آموزش و... می‌باشد. برای عضویت در هر گروه بحث، می‌توانید از طریق ارسال یک پیام الکترونیکی به مدیر گروه، با روش یاد شده در قسمت بالا، اقدام کنید.

* سایت تایل نت

Tile.net/list

www.tile.net/lists/

در این سایت، سیاهه گروه‌های بحث بر اساس نام و موضوع قابل بازیابی است. در صورت نیاز به عضویت در یک یا چند مورد از گروه‌های بحث الکترونیکی در زمینه Teaching، در صفحه اول سایت واژه Description و سپس، حرف T را انتخاب کنید، فهرستی از گروه‌های بحث به ترتیب حروف الفبا ظاهر می‌شود. در قسمت Teaching نام چند گروه بحث از جمله Teaching and Technology Taskforce, Teaching Fellows Guide, Teaching Resources Center Consultant آورده شده است. با انتخاب هر گروه، شرح مختصری در رابطه با آن گروه شامل نام گروه، نشانی پست الکترونیکی برای درخواست عضویت، چگونگی لغو عضویت و نشانی پست الکترونیکی مدیر گروه ذکر شده است. با ارسال یک پیام و تایپ عبارت subscribe، می‌توانید عضو هر یک از این گروه‌ها شوید.

(۱) فرزانه فرجامی: کارشناس ارشد کتابخانه دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد

شیوه تدریس خود را ارتقاء دهید!

(معرفی برخی از کتابهای سودمند در زمینه روش تدریس)

وظیفه مهم و اصلی نظام آموزش عالی انتقال دانش است. برای ایفای این نقش بسیار ارزنده که موجب ارتقای فرهنگ، تمدن و توسعه جامعه بشری است، تمامی اعضای هیأت علمی که مسئولیت آموزش دانشجویان را بر عهده دارند بناچار باید با فنون و شیوه‌های بهینه تدریس آشنا شوند. برای موفقیت در این وظیفه سنگین، باید مهارت‌های لازم را کسب کنند، به ویژه در این دوران که فناوریهای نوین تحول زیادی در محیط‌های آموزشی بوجود آورده است. بنابراین، آشنایی با کتابهای مربوط به اصول و روشهای تدریس، بویژه رویکردهای جدید، یکی از بایسته‌های موفقیت در آموزش به شمار می‌آید. این نوع کتابها، در کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد، با شماره راهنمای LB ۱۰۲۵ قابل دستیابی می‌باشد و با مراجعه به فهرست برگه‌ای یا رایانه‌ای با بیش از ده‌ها جلد کتاب در این موضوع آشنا می‌شوید. به علت محدودیت فضا در این نشریه، تعداد اندکی از کتابهای موجود در کتابخانه‌های دانشگاه در زمینه فنون و مهارت‌های تدریس معرفی می‌شود:

- آموزش عملی تدریس برای تربیت معلمان / [ویلیام بنی؛ ترجمه سازمان مرکزی تعاون کشور] - تهران: سازمان مرکزی تعاونی کشور، ۱۳۴۸.
- الگوهای تدریس / نوشته بروس جویس، مارشا ویل، امیلی کالهن؛ ترجمه محمدرضا بهرنگی (برنجی) - تهران: نشر کمال تربیت، ۱۳۸۰.
- التربیه و طرق التدریس / تألیف صالح عبدالعزیز - القاهرة: دارالمعارف، ۱۹۶۱.
- راهنمای تدریس در دانشگاهها / دلیو. آر. میلر و ماری میلر؛ ترجمه ویدا میری - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۰.
- راهنمای روشهای نوین تدریس برای آموزش و کارآموزی / تألیف محرم آقازاده، محمد احدیان - تهران: آبیژ، ۱۳۷۸.
- راهنمای عملی تدریس / لوئیز کوهن، لارنس مانیون؛ ترجمه فاطمه شاکری، هما افراخته - مشهد: جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۷۲.
- روان‌شناسی تربیتی: اصول و کاربرد آن / جان. ای. گلاور، راجر. اچ. برونینگ؛ ترجمه علینقی خرازی - تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۵.
- روش شناسی تدریس: مطالعه‌ای درباره طراحی آموزشی / تألیف رضا رحالزاده - [تهران]: نشر ترمه، ۱۳۷۵.
- رویکردهای یاددهی - یادگیری (مفاهیم، بنیادها و نظریه‌ها) / بختیار شعبانی ورکی - مشهد: شرکت به‌نشر، ۱۳۷۸.
- سازگاری اطفال در خانه / تألیف هلن و، پونر؛ ترجمه ثمنه پیرنظر (باچه‌بان) - تهران: صفی علیشاه؛ فرانکلین، ۱۳۳۶.
- فرایند تدریس (تجزیه و تحلیل روان‌شناختی و عملی فرایند تدریس) / مؤلفان سی. ام. فلمینگ، الیزابت پروس؛ ترجمه مهدی سجادی - تهران: تربیت، ۱۳۷۳.
- کاربرد روشها و الگوهای تدریس (با تأکید بر نقش تکنولوژی آموزشی) ویژه دوره‌های کارآموزی و بازآموزی معلمان / ترجمه و تألیف عادل یغمایی - تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۲.

- کارمایه معلمان؛ در گذر از یاددهی به یادگیری برای مربیان و معلمان.. / نوشته و ترجمه علی رؤوف. - تهران: مدرسه، ۱۳۷۵.
- کلیات روشها و فنون تدریس (متن کامل)؛ همراه با الگوهای جدید تدریس / ترجمه. تألیف و گردآوری امان‌الله صفوی. - [ویرایش ۲]. - تهران: نشر معاصر، ۱۳۷۶.
- متن کامل الگوهای جدید تدریس، خانواده الگوهای اجتماعی، پردازش اطلاعات انفرادی و رفتاری و با نظری بر فراشناخت / بروس جویس، مارشاولیل؛ ترجمه محمدرضا بهرنگی (برنجی). - تهران: تابان؛ نشر کمال تربیت، ۱۳۷۶.
- دانشگاهها / ترجمه داور حسینی نسب. - تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۷۳.
- معرفی الگوی مشکل‌گشایی / نوشته فرهاد جمهری. - تهران: دانشگاه آزاد ایران، [بی‌تا].
- مکالمات روزمره انگلیسی - روسی - فارسی / ترجمه و گردآوری بهرام تهرانی. - تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۰.
- مهارتهای آموزشی و پرورشی (روشها و فنون تدریس)/حسین شعبانی. - [ویرایش ۹]. - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۷۹.
- نظارت و راهنمای تعلیماتی (آموزشی): کاربرد فنون کلینیکی در نظارت، راهنمایی، کارورزی و آموزشهای پیش و ضمن خدمت معلم / نوشته کیت ا. اچسون، مردیت دامین گال؛ ترجمه محمدرضا بهرنگی (برنجی). - تهران: نشر کمال تربیت، ۱۳۸۰.
- نظارت و راهنمای تعلیماتی (رشته علوم تربیتی) / مؤلف منوچهر وکیلان. - تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۵.
- نظارت و راهنمای تعلیماتی: کاربرد فنون کلینیکی در نظارت و راهنمایی معلمان و آموزشهای ضمن خدمت و پیش از خدمت / کیت ا. اچسون، مردیت دامین گال؛ ترجمه محمدرضا بهرنگی (برنجی). - تهران: کمال تربیت؛ نشر تابان، ۱۳۷۶.

برخی از دانشنامه‌های حوزه تعلیم و تربیت که می‌توان مقاله‌های سودمندی در زمینه‌های گوناگون آموزشی در آنها یافت به شرح زیر معرفی می‌شود:

- 1) The Encyclopedia of Higher Education/ edited by Burton R. Clark.- Oxford; New York: Pergamon, 1992. (کتابخانه مرکزی)
- 2) The Encyclopedia of Human Development and Education: Theory, research and studies/ Murray R. Thomas.- Oxford; New York: Pergamon press, 1990. (علوم تربیتی- کتابخانه مرکزی)
- 3) The International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education/ edited by Michael Duckin.- Oxford; Newyork: Pergamon press, 1987. (علوم تربیتی - کتابخانه مرکزی)
- 4) International Encyclopedia of National Systems of Education/ edited by T. Neville Postlethwaite - Kinglington; Oxford: Elsevier Science, 1995. (علوم تربیتی)
- 5) The International Encyclopedia of Education/ editors- in Chief Torsten Husen, T. Neville Postlethwaite.- New York: Pergamon; Elsevier, 1994(کتابخانه مرکزی)